

**SILVIA DITVALL, ARON (ROMAN), EDITURA CLUSIUM,
ROMÂNIA, CLUJ-NAPOCA, 2006**

**SILVIA DITVALL, ARON (NOVEL). CLUSIUM, ROMANIA,
CLUJ-NAPOCA, 2006**

Daniela DUCA
Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca
Facultatea de Litere

Abstract

The aim of my paper is to present the issues related to the Silvia Ditvall's reception in Romania. She is one of the Romanian authors established abroad, but she did not forget her country, Romanian language and tradition. In her works we find the following main themes: homesickness, uprooting and adolescence. The paper provides useful information accessible to anyone eager to know more about the subject.

Key words: *homesickness, childhood, adolescence, uprooting, tradition*
Cuvinte cheie: *dorul de țară, copilăria, adolescența, deșurădăcinarea, tradiție*

Silvia Ditvall se numără printre scriitorii români stabiliți în străinătate, care nu doar că nu și-au uitat apartenența, limba sau tradiția românească, ci și-au făcut cunoscute trăirile și sentimentele față de ceea ce este românesc și au contribuit, prin operele lor, la îmbogățirea valorilor naționale.

Stabilită în Suedia, autoarea a căutat să-și liniștească dorul de țara natală prin intermediul scrisului. Încă de la primele sale opere, *De-acasă, prin străini, Povestiri din Cărtișoara* sau *Întâmplări, năzbătii, amintiri*, după cum și Nicolae Mocanu subliniază, Silvia Ditvall are la baza creațiilor sale teme ca deșurădăcinarea, dorul de țară, copilăria sau adolescența (p. 262). În cea din urmă operă aparută, în romanul *Aron*, se regăsesc două dintre aceste subiecte, dorul de țară și deșurădăcinarea.

Firul narativ al volumului urmează de aproape istoria și trăirile interioare ale personajului central, Aron Rășinăreanu. Acesta este un tânăr român care, terorizat de dictatura comunismului, își caută liniștea refugiindu-se în Suedia. Aici, întâlnind o lume total diferită de cea a copilăriei sale, Aron se simte un înstrăinat. El este diferit de cei din Edenul suedez, este un *svarte skalle* („țeastă neagră”), *cu ochii negrii ca pământul*, printre cei cu *părul bolnd ca soarele și cu ochii albaștri ca cerul*. Singur fiind, Aron se lasă *pradă gândurilor* (16 p.) negre (*neliniștea și gândurile nu l-au părăsit de când picase pe acest pământ străin*, 122 p.), simte din ce în ce mai acut dorul de casă, se simte un deșurădăcinat, este deznădăjduit și ajunge până la sentimentul disperării. Ceea ce îl ajută să mergă mai departe sunt amintirile legate de locul natal și de oamenii lăsați acolo (*ca sa nu-i alunge hotărârea, se duse înapoi la cei 12 ani, când tatăl Aron-oierul îl îmbrăcase pentru prima dată în cojoc, îi puse în mână fluierul și în picioare opincuța*, 122 p.; *în fugă, așa reci cum erau, le înghiți aproape întregi, ca pe timpul când venea noaptea din șezătoarea fetelor flământ*, 98 p.) și încercarea acestuia de a-și crea o atmosferă românească și, prin urmare de a aduce casa cât mai aproape prin adoptarea și aici în Suedia a tradiției, a

obiceiurilor și a îndeletnicirilor lăsate în România (Aron își luă mobilă de nuc *ca la mama acasă*, p. 30, cântă hațegana, povestește celor din Suedia despre copilăria lui). Cu toate acestea, sentimentul depărtării nu dispare. Nici revenirea în țară nu îl ajută prea mult. În România se confruntă din nou cu teroarea regimului comunist. Lui Aron i se pare că la fiecare pas îl urmăresc *tovarășii* comuniști (Aron *tresări*. „Hopaaa! Unul din tovarăși – iarăși pe urma mea!” 154 p.) ajungând până la a-și bănuși vechii prieteni de conlucrare cu dictatorii comuniști (Ahaaa ... *deci și pe Ilie îl atrăseseră...!*, 206 p., *ciuma comunistă îi prinsese pe cei mai bine prieteni din copilărie*, 206 p., Petre: - *Uneori visezi, Aroane. Ești obsedat că te urmărește cineva*, 222 p.). Uneori este indecis, îi este greu să aleagă între *a sta le belșug în Vest* (p. 109) și *a pleca în sărăcie să ia riscul, frica, torturile și închisorile* (p. 109). Câștigă, însă, *lumea liberă*, România rămânând o țară în care se va putea întoarce doar atunci când și în această lume va domni libertatea.

Liniștea găsită de Aron nu se datorează doar libertății întâlnite în Suedia, ci și împlinirii sufletești alături de Melise, o suedeză de sorginte rusă, care reprezintă pentru personajul românesc *lumina, comoara* (179 p.) și *ordinea vieții lui* (p. 168).

Deși singur și neadaptat la început, personajul își găsește în final împlinirea și liniștea sufletească. Cu toate acestea sentimentul înstrăinării rămâne fiind dus mai departe de Esau, fiul răătăcitor (*copiii, opt, în jurul lor, toți opt: David, Pavel, Aron, Vasile, Ioan, Matei, Ironim și Esau. Esau cel blestemat, ca și el, să răătăcească prin lume*, 257 p.); dorul de casă este descărcat, liniștit, dar nu stârpit.

Prin intermediul personajului central, Aron, ne sunt prezentate în text două lumi, cea românească și cea suedeză, lumi diferite, care, din punctul de vedere al libertății, ajung până la a se situa una la antipodul celeilalte. România, țara de origine a lui Aron Rășinăreanu, are ca elemente reprezentative în operă: ruralul cu tot ceea ce presupune acesta, natura, oierit etc., credința în Dumnezeu (*își afundă genunchii în pământul dospit. Scoase iconița Sfintei Fecioare. ... Maică Sfântă, sunt mic! Ajută-mă că sunt un străin!*; 34 p.), tradiția și obiceiurile românești (*o va împodobi în Ajunul Crăciunului cu mere, pere, nuci poleite, colăcei făcuți de el cu semnul crucii – așa cum tatăl Aron-oierul respecta tradiția din moși-strămoși*, 114 p.), dar și comunismul caracterizat în roman prin teroare și asuprire (*în perioada cea mai cumplită a dictaturii ceaușiste*, 114 p., *o lume ... zidită de teroare și minciună*, 206 p.). În contradicție cu aceasta, Suedia, țara de refugiu a fugarului Aron, este prezentată în operă ca o *aglomerare urbană* care are drept caracteristici gălăgia, dezmațul, bogăția și, ceea ce este mai important, *libertatea*.

Pentru a crea o atmosferă cât mai românească și pentru ca cititorul să simtă cât mai aproape românescul, Silvia Ditvall transpune în operă elemente de tradiție românească cum ar fi încondeierea ouălor de Paști (*ouă roșii din foi de ceapă*), mâncăruri specifice românești (*sarmale, cozonac*), de asemeni întrebuințează nume de locuri românești ca de exemplu *Rășinari, Marginea, Sibiu, Bâlea*, nume românești de persoane ca *Aron, Ion, Lucreția, Măriuca, Petre Pop, Ilarie, Ioan, Zamfira, Vasile* și termeni românești din sfera dialectală sau termeni cu formă dialectală (*să mă țâp peste balcon, pălărioara tilișcană, mere rotale, buhăit la obraz, șuștăruș, lucicoș, porlog de otavă, șeringă, canapliul strămoșesc, însemnează, cheptarul* etc.). O altă trăsătură specifică poporului român este legătura și comunicarea omului (în speță) a românilor cu natura, dar și credința în personificarea acesteia (*il cuprinse o tristețe apăsată și de vremea posomorâtă*, 31 p., *vântul urla ... părea ca strigătul unui om care cere ajutor înainte să-și pună ștreangul la gât*, p. 31, *norii alergau ca zmeii înrăiți dând avânt și curaj răului ce se luptă cu sufletul lui*, 34 p., *soarele îi zâmbea*, 34 p., *scutură mărul încărcat cu mere rotale, dar niciunul nu căzu. Parcă se împotriveau – nu-l mai cunoșteau*, 40 p., *sufletu-i mâhnit se uni cu cerul ce*

începu să se întunece, 54 p., Aron întinde o pătură peste fruntea bradului căzut, 67 p., îl trezi vântul, care se năpusti ca un balaur să înghită tot ce-i stătea în cale. Mulțumit de isprăvile ce le făcuse, 99 p.).

Romanul este scris la persoana a III-a, iar instanța naratorială este cea care informează cititorul despre datele, faptele și gândurile personajelor. Deseori, naratorul întârzie înștiințarea lectorului cu privire la unele date sau situații din text ajungând în unele cazuri până la a nu acorda informații sigure despre anumite stări de fapt (de exemplu nu ni se confirmă faptul că persoanele pe care le consideră Aron a fi integrați în sistemul comunist sunt cu adevărat spioni).

Atât nararea la persoana a III-a, cât și datarea foarte exactă (*la începutul anului 1963, primăvara; pe 7 septembrie; 12 zile de concediu, lucrez la poliție din 15 ianuarie, 163 p., luni, 1 septembrie, la Volvo, 250 p.*) și întrebuințarea unor toponime și nume de persoane existente și dincolo de ficțiune, în lumea reală (*Rășinari, Valea Viștișorii, Bâlea, Negoiul, Göteborg, Idaho, respectiv Aron Rășinăreanu, Aron-tatăl, mama-Zamfira, Melise, Kalle*) redau cât mai adevărate experiențele și, prin urmare, trăirile și sentimentele personajului principal.

Stilistica textului ne dezvăluie un limbaj figurat, caracterizat uneori printr-o abundență a tropilor (comparații: *năvăleau ca lăcustele în sala de mese, era singur ca cucul, simțea libertatea ca pe o primăvară, gândurile negre îl purtau ca pasărea ce zboară spre cuibul părăsit*, metafore: *sânul lui Aron, adică Suedia, nu primește trântorii din comunism, vorba lui dresă cu sare, gaura din călcâiul lui Aron făcu o groapă în inima tatălui*). Pe lângă acestea, definitiv în decrierea și caracterizarea fenomenelor, a situațiilor și a personajelor prezente în roman este atributul (*îmbrățișare românească, primăvară suedeză, sturzi suedezi, liniște suedeză, o vizită sfântă, soare dulce românesc, soarele vecerniei, grădina copilăriei, gălăgia hammarkulliană*).

În ceea ce privește vocabularul utilizat remarcăm faptul că există, pe de o parte, termeni specifici românești, temeni dialectali (*dricală, pustișag, şuștăr, cămașă cu fodorei* etc.), iar pe de altă parte, în roman sunt incluse și unități lexicale, sintagme sau propoziții din limba suedeză (*Hej, svarte skalle!, tupplar, bra, bra, Aron Rășinăreanu, jag ber om ursäkt, det blev ett missförstånd, 93 p.* etc.) având și acestea rolul de a ne apropia și mai mult de cele două lumi expuse, cea suedeză și cea românească. Pentru a ne ajuta în buna înțelegere a textului, autoarea ne expune la sfârșitul volumului o listă explicativă cu termenilor dialectali românești care nu se găsesc în *Dicționarul explicativ al limbii române*.

Concluzii

Scris într-o limbă românească bogată în tropi, bogată în termeni specifici, comuni și proprii, și susținător al valorilor tradiționale și al obiceiurilor românești, romanul este o dovadă a trăirii românești și a apartenenței autoarei la limba și la națiunea românească.

Romanul *Aron*, este, pe de o parte, un roman al eliberării, al descărcării stărilor sufletești, a sentimentului de deznădăcinare, de înstrăinare, de rătăcire și a dorului de casă, dar, pe de altă parte, această operă reprezintă și o căutare a *luminii*, a libertății, negăsită sub regimul comunist.